

**ИНФОРМАЦИЈЕ И ПРЕПОРУКЕ
НА ПОЧЕТКУ ШКОЛСКЕ 2020/2021.ГОДИНЕ
ЗА НАСТАВНИКЕ РАЗРЕДНЕ НАСТАВЕ**

Поштоване колеге,

С обзиром на тренутну епидемиолошку ситуацију у Републици Српској, ове године нисмо у могућности да реализујемо уобичајни августовски групни-савјетодавно-инструктивни рад. Због тога Републички педагошки завод, тј. инспектори-просвјетни савјетници за разредну наставу су одлучили да у писаној форми, пруже неке важније информације које би биле тема групног савјетовања. Информације и препоруке смо груписали у три дијела:

1. Информације о реформским процесима у основном образовању и новинама које се очекују у одјељењима разредне наставе на почетку школске 2020/21. године
2. Препоруке за организацију наставе и реализацију наставног плана и програма
3. Препоруке везане за инструктивну наставу на даљину.

Информације о реформским процесима у основном образовању и новинама које се очекују у одјељењима разредне наставе на почетку школске 2020/2021. године

С циљем унапређивања васпитно-образовног система у Републици Српској, Влада Републике Српске донијела је Закључак о спровођењу реформских процеса у области предшколског, основног и средњег васпитања и образовања. Одређени су циљеви/ правци на основу којих ће се проводити реформски процеси, а од шест дефинисаних циљева, њих четири се односе на област основног образовања и то:

- ✓ ...донијети нове наставне планове и програме за ученике основних школа,
- ✓ Иновирати уџбенике, штампане и дигитализоване, у складу са наставним плановима и програмима,
- ✓ Измијенити приступ сазнању који треба помјерити са концепције поучавања на концепцију учења што ће довести до оперативних и функционалних знања код ученика,
- ✓ Обезбиједити програме стручног усавршавања васпитно-образовних радника.

У складу са наведеним Закључком Владе Републике Српске, Експертски тим је сачинио Акциони план провођења реформских процеса у области предшколског, основног и средњег васпитања и образовања (за десетогодишњи период), а исти је заснован на сљедећим принципима:

- ✓ Школа као здраво, сигурно и подстицајно окружење.
- ✓ Дијете у центру васпитно-образовног процеса.
- ✓ Наставник оспособљен, мотивисан и оснажен за рад у школи XXI вијека-од подучавања ка учењу.
- ✓ Дигитализација школе.

За сваки од нивоа васпитања и образовања, дефинисане су мјере, активности за провођење реформских процеса, као и рок за реализацију, носиоци активности и очекивани резултати. У области основног васпитања и образовања планирана је реализација сљедећих мјера:

1. Развијање наставних планова и програма за основно васпитање и образовање с фокусом на исходе учења, цјеловит развој и ефикасан наставак школовања.
2. Промјене у организацији наставе с циљем веће подршке развоју и учењу.
3. Подстицање развијања компетенција важних за живот у 21. вијеку.
4. Развијање наставних планова и програме за ученика са сметњама у развоју који су прилагођени основним карактеристикама различитих сметњи код дјетета.

Уз сваку од наведених мјера дефинисано је низ активности које требају довести до остварења мјере, као и временски термини до када треба бити реализована нека од активности. Формирани су стручни тимови за поједине наставне области/предмете, а чланови стручних тимова су из реда васпитно-образовних радника, из реда универзитетских професора и представници Републичког педагошког завода. У овом тексту биће ријечи првенствено о мјерама и активности, које су планиране и које би требале да буду у примјени од школске 2020/21. године, у разредној настави (од првог до петог разреда), а то су:

1. У оквиру једне од мјера Акционог плана реформских процеса је и мјера „Промјене у организацији наставе с циљем веће подршке развоју и учењу“, предвиђена је једна „релативно нова“ активност за ученике прве тријаде. **Петнаестоминутно вјежбање/физичке активности** на почетку сваког наставног дана за ученике прве тријаде од школске 2020/21. године ће бити обавезне тј. сваки наставник разредне наставе, првог, другог и трећег разреда биће у обавези реализовати физичке активности/петнаестоминутно вјежбање са ученицима. У циљу подстицања позитивних промјена у организацији наставе у првој тријади, Републички педагошки завод је припремио *Приручник за наставнике, петнаестоминутно вјежбање/физичке активности на почетку наставног дана у 1. тријади (Модел вјежби за први, други и трећи разред основне школе)*. Наведени *Приручник* ће бити доступан наставницима након објављивања на сајту Републичког педагошког завода.

Приручник за наставнике је израђен с циљем пружања помоћи и подршке наставницима разредне настава при креирању и осмишљавању реализације физичких активности и петнаестоминутног вјежбања са ученицима. Садржаје из *Приручника за наставнике* треба реализовати тако да доприносе подстицању физичке активности и развоју моторичких активности код дјецe млађег школског узраста. Креирани модели вјежби/физичких активности, који су понуђени у наведеном *Приручнику*, су груписани по узрасту за ученике првог, другог и трећег разреда, дати су условно, јер наставник има пуну слободу да их користи у складу са условима рада, али и зависно од интересовања, афинитета и потреба ученика са којима ради. Наставник приликом планирања и реализације наставе, одређује се за један од предложених комплекса вјежби, те одабране вјежбе на најадекватнији начин настоји укомпоновати у дневну организацију активности конкретног наставног дана. Избором комплекса вјежби из *Приручника* није ограничена слобода наставника да и сам креира одређене вјежбе/активности/игре које ће реализовати у оквиру петнаестоминутног вјежбања. Мјесто извођења петнаестоминутних вјежби (учионица, школска сала, школски хол, спортски полигон, школско двориште), како се и у самом *Приручнику* наводи, одређује и бира наставника, али ће у школама са већим бројем одјељења прве тријаде у једној смјени, бити неопходна сарадња између наставника приликом планирања, организације и реализације самих вјежби. Подстицање интеракције међу дјецом истог или приближног узраста, кроз различите облике физичких активности, вјежби или игара, значајно ће доприносити и развоју комуникацијских вјештина, вјештина управљања емоцијама, али и умијећу изградње односа, као важних животних вјештина и вриједности.

Реализацију „петнаестоминутног вјежбања“ за ученике прве тријаде, у вријеме када настава буде трајала 90 минута (за први разред) и наставни час буде у трајању од 30 или 20 минута (од другог до петог разреда) ће бити неопходно прилагодити новонасталој ситуацији, о чему ће сами наставници одлучивати, водећи рачуна о препорукама за организацију наставе уопште, а сходно актуелној епидемиолошкој ситуацији.

2. У складу са раније започетим процесима на **развоју наставних програма**, развијен је и урађен **Наставни план и програм математике за 3. разред** основне школе. Од школске 2019/20. године у примјени су нови наставни план и програми за први разред и НПП математике за 2. разред основне школе, а од 2020/21. године биће у примјени нови **Наставни план и програм математике за 3. разред** основне школе. Нови Наставни план и програм за наставни предмет математика за 3. разред основне школе је

објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“ број 81 од 12. 08. 2020. године и на сајту Републичког педагошког завода.

Новим наставним планом и програмом су утврђени општи и посебни циљеви, годишњи и седмични фонд часова, наставне области и теме, оквирни број часова, исходи учења, садржаји програма/појмови, те дидактичко-методичка упутства и препоруке. Фонд часова за поједине наставне области и теме је дат оквирно, што значи да ће сваки наставник, у складу са резултатима иницијалних испитивања ученичких знања, предзнања и искустава, моћи прилагодити и планирани фонд часова за реализацију одређених садржаја и остварење исхода учења. Наставним програмом су обухваћене три области (као и у 2. разреду): *Геометрија*, *Природни бројеви до 100* и *Мјерење и мјере*, али у односу на 2. разред са проширеним садржајима и очекиваним исходима/жељеним резултатима.

У односу на наставни програм математике за 3. разред из 2014. године, изостављени су садржаји и исходи који се односе на: неједначине, угао и многоугао. Дио садржаја и исхода учења из области *Геометрија* и *Природни бројеви до 100* су из 2. разреда и требаће их само поновити, али је сматрано да у програму не треба да стоји „понављање садржаја“. За садржај „Сабирање и одузимање десетица прве стотине“ је утврђено да су наставници радили то већ у другом разреду (школске 2019/20. године), иако то новим наставним програмом математике за 2. разред (из 2019. године) није било предвиђено, него је то тек сада уврштено у наставни програм математике за 3. разред. Такође су додати садржаји „текстуални задаци“ код сабирања, одузимања, множења и дијелења, јер је постојао исход, али не и садржај. Исход учења и садржај о рјешавању једноставнијих проблемских задатака је такође нешто што је уврштено у наставни програм, иако овај исход не мора сваки ученик да оствари. Исход који се односи на кориштење, упоређивање и комбиновање података који су приказани кроз табелу или једноставнији графикон (приликом рјешавања задатака) је такође нешто што није било у наставном програму математике за 3. разред из 2014. године. У наставној области *Мјерење и мјере*, код садржаја „Наш новац-конвертибилна марка (апоени КМ: 1, 2, 5, 10, 20, 50 и 100) и пфениг (апоени пфенига: 1, 5, 10, 20 и 50)“ поткрала се грешка, **треба да пише: „... и фенинг (апоени фенинга: 5, 10, 20 и 50)“**, иста исправка треба да буде и код исхода учења, а који се односи на разликовање и упоређивање вриједности новчаних апоена, умјесто „... разликује и упоређује вриједност новчаних апоена КМ: 1, 2, 5, 10, 20, 50 и 100, те апоене пфенига: 1, 5, 10, 20 и 50“, **треба да пише „... разликује и упоређује вриједност новчаних апоена КМ: 1, 2, 5, 10, 20, 50 и 100, те апоене фенинга: 5, 10, 20 и 50“**. Разлог за исправку и кориштење израза „фенинг“ је једноставан, јер на апоенима тј. кованицама од 5, 10, 20 и 50 пише управо „фенинг“, а не „пфениг“ и зато што не постоји кованица од 1 „пфениг или фенинг“.

3. У области иновирања уџбеника за школску 2020/21. годину припремљени су, адаптирани или урађени нови, слjedeћи уџбеници:

- ✓ Адаптирани уџбеник за први разред *Прва књига* (аутора: доц. др Тијана Дабић, проф. др Ранко Рајевић и Орјана Милошевић).
- ✓ Нови уџбеник за други разред *Математика за други разред основне школе* (аутора: мр разредне наставе Драженка Шобат, мр разредне наставе Ирена Милошевић и професор разредне наставе Ненад Боснић)
- ✓ Нова радна свеска за други разред *Радна свеска из математике, за други разред основне школе* (аутора: мр разредне наставе Драженка Шобат, мр разредне наставе Ирена Милошевић и професор разредне наставе Ненад Боснић).

Према најавама Министарства просвјете и културе Републике Српске, од 01. септембра 2020. године у употреби ће бити **дигитални уџбеник Српски језик и језичка култура за 3. разред и Прва књига**. Наставници ће, са јединственим налогом, имати и приступ дигиталним уџбеницима, јер ће апликација **еДневника** бити интегрисана са платформом ЈП Завода за уџбенике и наставна средства.

4. Увођење **факултативних програма** у другу тријаду (различитог трајања) је једна од активности у склопу реформских процеса. Када је у питању разредна настава тј. четврти и пети разред, школама ће, од школске 2020/21. године, бити понуђени програми факултативне наставе који су претходно добили сагласност ресорног Министарства просвјете и културе. У складу са Законом о измјенама и допунама закона о основном васпитању и образовању („Службени гласник Републике Српске“ број 63/20) „За ученике који исказују посебна интересовања организује се факултативна настава.“, те с обзиром да факултативни програми нису редовни, нису обавезни за све ученике, ученици их изучавају на добровољној основи. Омогућавање укључивања (сваког) ученика у различите програме додатне и факултативне наставе само је још једна од активности у оквиру мјере „Промјене у организацији наставе с циљем веће подршке развоју и учењу“.

Програми факултативне наставе школама ће, за школску 2020/21. годину, бити доступни путем сајта Републичког педагошког завода. Школе ће моћи да реализују све или само неке од програма, зависно од интересовања ученика одређене школе, али и од услова за реализацију, те кадровских могућности. Након анкетирања ученика четвртог и петог (а за одређене програме и шестог) разреда, у школи ће се формирати хомогене (ученици једног разреда) и/или хетерогене групе (два и/или три разреда) ученика који ће изучавати изабрани програм факултативне наставе. Одређени програми факултативне наставе намијењени су ученицима четвртог и петог, али и шестог разреда. Овакав приступ омогућава да у групи ученика који похађају факултативну наставу буду ученици различитих разреда, што може дати квалитативни допринос реализацији програма.

Један од циљева факултативне наставе је да ученици на занимљив и креативан начин овладају способностима тимског и кооперативног учења, те да кроз истраживачки рад подстичу развој кључних животних вјештина - критичко мишљење, комуникацијске вјештине, изградњу односа, друштвену одговорност и стварају функционална знања. Ученик који жели похађати одређену факултативну наставу, преузима одговорност њеног континуираног похађања за наставну годину. С друге стране, наставник има одговорност да факултативну наставу организује на интересантан и занимљив начин, прилагођен узрасту ученика друге тријаде (четврти и пети разред, а у неким случајевима и шести разред), али и ученика појединачно, како ученици који су на почетку исказали интерес за наведени садржај, не би изгубили интересовање током реализације програма факултативне наставе. Реализација програма факултативне наставе предвиђена је током 30 наставних часова на годишњем нивоу, а наставнику је остављена слобода да сам креира распоред рада на седмичном нивоу. О распореду броја часова током наставне седмице школа, у сарадњи са наставником који изводи овај вид наставе, сама доноси одлуку да ли ће одређена факултативна настава бити заступљена са једним или више часова седмично, при чему ће водити рачуна о дневном и седмичном оптерећењу ученика. Предложени (оквирни) фонд часова за реализацију садржаја програма и остварење исхода учења, наставник може кориговати у складу са потребама и интересовањима ученика, али и у зависности од начина реализације, примијењених облика, метода и техника рада, те у складу са условима и могућностима школе.

Приликом планирања и реализације факултативне наставе акценат треба да буде на развијању функционалних знања, вјештина и способности ученика, те примјени савремених модела наставе који се темеље и подстичу: истраживачко, интерактивно и искуствено учење, индивидуализовану, егземпларну, пројектну, те проблемску наставу.

Величина групе за факултативну наставу зависи од исказаних интересовања ученика и просторних могућности школе. Наставник треба да води евиденцију о реализацији програмских садржаја у Дневнику рада факултативне наставе (члан 158 став 10 под 4 Закона о основном васпитању и образовању). Дневник рада факултативне наставе утврђен је на Обрасцу 12 в, а исти садржи: упутство, наставни предмет и распоред рада, програм рада, списак укључених ученика, дневник рада, запажања о раду и успјеху ученика, посјете и утисци о раду, те подаци о контроли евиденције и рада.

Осим посебног *Упутства и препорука за реализацију програма факултативне наставе* (уз сваку програм), Републички педагошки завод ће у наредном периоду доставити школама и *Опите смјернице и инструкције за реализацију програма факултативне наставе*. Од школске

2020/21. године школама ће бити доступни сљедећи програми факултативне наставе, за ученике друге тријаде:

- ✓ Домаћинство 1, за четврти, пети и шести разред
- ✓ Домаћинство 2, за четврти, пети и шести разред
- ✓ Мали програмери 1, за четврти, пети и шести разред
- ✓ Мали програмери 2, за пети и шести разред
- ✓ Калиграфија, за четврти, пети и шести разред
- ✓ Истраживачи завичаја, за четврти и пети разред

Наставник разредне наставе, без обзира у којем разреду изводи редовну наставу, може, уколико је заинтересован и има афинитета за неки од програма, реализовати програм факултативне наставе. Реализација часова факултативне наставе у свакој школи мора бити прилагођена тренутној ситуацији, а школа ће донијети одлуку да ли ће час трајати 30 или 20 минута, те од када ће организовати часове факултативне наставе.

- 5. Развијање програма додатне наставе за даровите ученике и оне који имају већа интересовања за поједине области (за другу тријаду), једна је од активности која је провођена и у претходном периоду. Од нове школске године школама ће бити на располагању програми додатне наставе из српског језика и математике за ученике петог разреда.** Наведени програми додатне наставе за ученике 5. разреда биће доступни школама и наставницима након објављивања на сајту Републичког педагошког завода.

Додатна настава је специфичан облик наставе у току редовног школовања за ону групу ученика који су овладали очекиваним исходима у настави одређеног наставног предмета с циљем обогаћивања и проширивања знања. Намијењена је ученицима са израженим способностима учења, интересовањима и склоностима за поједине наставне предмете, а у односу на наставне програме редовне наставе. Овај облик наставе заступљен је у нашим школама, али нису постојали, ни оквирни, програми који би били реализовани са ученицима, него су наставници према свом нахођењу креирали програме тј. садржаје које су реализовали. Додатном наставом се настоји омогућити сваком ученику потпунији развој у складу са његовим индивидуалним способностима и интересовањима. Овај вид наставе своје упориште налази у дидактичким принципима индивидуализације и диференцијације.

Према предвиђеним програмима додатне наставе који су урађени од стране Републичког педагошког завода (радну групу су чинили наставници разредне наставе и инспектори-просвјетни савјетници за разредну наставу) утврђени су циљеви, наставне теме, програмски садржаји и исходи учења, као и упутства и препоруке за реализацију овог облика наставе. Програм додатне наставе за српски језик обухвата три теме: *Правопис, Граматика и Језички креативни кутак*, а програм додатне из математике има четири области: *Бројеви и операције, Мјерење и мјере, Геометрија и Занимљива математика*. Предвиђено је да реализација програмских садржаја буде током једног наставног часа седмично или 30 часова годишње. Наставнику је остављена слобода да планирањем, како глобалним, тако и оперативним, овај облик наставе што више усклади са интересовањима и способностима ученика. Фонд часова за поједину наставну тему одредиће сам наставник, као и динамику реализације. Редослијед којим су наведене теме, као и садржаји програма у оквиру одређене теме, не подразумевају обавезу наставника да на исти начин организује додатну наставу за групу ученика са којом ради. Приликом планирања и реализације наставног процеса препоручује се да акценат буде на примјени савремених модела наставе који у свом основу подстичу: искуствено, истраживачко и интерактивно учење, те егземпларну, индивидуализовану, пројектну и проблемску наставу, а све са циљем развијања функционалних знања, вјештина и способности ученика.

Евиденцију о реализацији програмских садржаја наставник води у Дневнику рада додатне наставе, али према тренутно важећим прописима часови додатне наставе се евидентирају и у одјељењској књизи. Дневник рада додатне наставе утврђен је на Обрасцу 12 б, а исти садржи: упутство, наставни предмет и распоред рада, програм рада, списак укључених ученика,

дневник рада, запажања о раду и успјеху ученика, посјете и утисци о раду, те подаци о контроли евиденције и рада.

Реализацију часова додатне наставе у свакој школи треба прилагодити тренутној ситуацији и организацији рада у школи. Свака школа ће донијети одлуку о томе да ли ће час трајати 30 или 20 минута, те од када ће организовати часове додатне наставе.

6. У оквиру активности „Промоције нових наставних планова и програма“ биће организована **обука наставника** с циљем ефикасније примјене програма факултативне наставе.

Републички педагошки завод, током септембра мјесеца, планирао је реализацију савјетовања/обука заинтересованих наставника који би реализовали програме факултативне наставе. Након прикупљених података из школа о заинтересованим наставницима, биће договорен начин на који би било организовано савјетовање (у мањим групама непосредно или онлајн), те ће бити сачињен распоред савјетовања. Обуке/савјетовања би реализовали инспектори-просвјетни савјетници за разредну наставу и наставници разредне наставе који су радили на изради раније наведених програма факултативне наставе.

Препоруке за организацију наставе и реализацију наставног плана и програма

Програм првог разреда је, по својој природи, цјеловит, холистички или интегрисан. У оквиру овог програма требало би да се дјеца оспособе да прихвате школу као свој нови животни циљ, да је заволе и да учење започну са позитивним искуствима. Требало би да се та концепција постепено примијени на цијелу прву тријаду, заправо, да се тријада заснује на учењу које полази од надградњи искуства ученика, да се изврши максимална индивидуализација и што чешће примјењује диференцирано учење прилагођено потребама и могућностима ученика.

Најчешћа заблуда данашње праксе је очекивање да се исходи остварују у истом облику, код свих ученика, што подсећа на кибернетички процес и наставне циљеве и задатке класичне наставе, умјесто мноштва различитих варијетета у којима се може увидјети да ли дијете напредује у развоју у складу са постављеним исходима. Из тог разлога, сувишно је и „традиционално оцјењивање“, већ стимулисање и храбрење другим, њима примјерним, мотивационим средствима.

Друга значајна карактеристика Програма за први разред је „неодређеност и необавезност“ садржаја учења. Они се прилагођавају условима средине, могућностима сваког дјетета, афинитетима учитеља, другим ријечима, они су ствар аутентичне аутономије учитеља, уз ослањање, прије свега, на сарадњу са родитељима, стручним сарадницима и расположивим ресурсима. То значи да је неодржива „лекцијска“ организација учења, јер је тако немогуће предвидјети темпо напредовања, а осим тога, таква оријентација програма је формалистичка и немогуће је обезбиједити сазнања о напредовању сваког појединца, јер је процес усмјерен на садржаје учења, а не на ученика. Настава која се базира на садржајима у првом разреду нема оправдање јер у првом разреду ученике треба оспособљавати да уочавају, одржавају пажњу, продужавамо вријеме активног учествовања, (када дођу у школу, њихова активна пажња је врло кратка), досљедном извршавању задатка, правилном изражавању, поштовању правила понашања и сл. Због тога се истиче значај игре. Игра је активност у којој сваки ученик радо учествује, способни су да се потпуно посвете игри и не знајући да уче одређена правила, успостављају пожељне односе међу собом, развијају и богате говор и рјечник, развијају и ојачавају крупну и ситну моторику, уче да брзо реагују, да се снађу у изненадним ситуацијама, уче да предвиђају сљедеће догађаје и реакције и све оно што је од велике важности за, не само школско постигнуће, него и за живот уопште.

Најчешће критике наставног програма првог разреда из 2003. године, од стране учитеља су изношене у виду тврдњи да су наведеним начином рада запостављена дјеца која знају читати и писати, знају рачунске операције и да треба радити на њиховом даљем учењу, а не враћати их на игру и тако регресивно дјеловати. Сматрамо да је то потпуно неоснована критика. Основни циљ првог разреда је срећна спона између школе и породице (циљ на коме се базирају

аргументи за увођење шестогодишњака у редовну школу 2003. године). Дакле, на погодан начин, адаптирати ученике на специфичности школског живота и рада. То прије свега значи научити дјецу шта то значи бити дио колектива, каква је њихова улога, шта се од њих очекује, шта они могу тражити и очекивати. Научити дјецу ономе што их родитељи у кући не могу научити, а што ће им требати у цјелокупном школовању. Родитељи их могу научити и читати и писати и то ће дјеца научити чак и да не иду у школу. Многи дођу у школу, а да то знају. Али научити ученике како да се понашају у равноправној групи, како да знају гдје је њихово мјесту у раду и игри, како да се изборе за своја права, како да разумију зашто нешто могу, а нешто не могу, како да посматрају и анализирају појмове и појаве, како да вреднују и слично, могу научити само у школи, и то кроз доминантну дидактички обликовану игру, а мање кроз поучавање и класично учење. Само у школским условима ученици могу да науче да дају и узимају на социјално прихватљив начин, да одгађају задовољење потреба и жеља и слично. У другом разреду је фокус на читању и писању јер је то услов да прате наставу из било које друге области, али у првом разреду то није услов. Чак носи и велики ризик да обавезујући захтјеви оставе трајне посљедице за његов даљи развој и школска постигнућа. Прихватање дјеце са шест година носи велику одговорност и ризик, не да испустимо и не остваримо неке образовне резултате, него да нанесемо штету која може имати далекосежне посљедице. Нпр. навешћемо конкретан примјер како је учитељица (која се сматра искусном и једном од најбољих у конкретној школи), описала једног ученика у одјељењској књизи: *Врло мало сарађује, незаинтересован за наставу. Садржаје које уради, уради добро. Ученик је тотално и даље незаинтересован за било коју врсту активности, незрео а размажен*. Мишљења смо, да, због овакве констатације, родитељ има пуно право да буде незадовољан радом наставнице. Посао наставника није да окривљује ученика, него да га заинтересује, придобије, развија у сваком погледу, али, ако то није случај – ученик је незаинтересован, значи да наставник не ради добро.

Посљедње иновирање Наставног програма за први разред (2019. године) имало је за циљ да конципирањем садржаја кроз наставне теме, олакшамо наставницима планирање и праћење реализације програма. Међутим, основна препорука за реализацију програма јесте оквирна и необавезна временска динамика реализације одређених наставних тема. Сасвим је јасно да свим наставницима, у свим школама, неће бити потребно исто вријеме за реализацију одређене наставне теме, те се подразумева да ће сваки наставник, (у зависности од услова рада и потреба, способности и интересовања ученика), сам да процијени колико му је потребно времена за остварење очекиваних исхода из одређене наставне теме.

Примједбе да Наставни програм за први разред спутава „напредне ученике“ (прије свега што није предвиђено писање малих штампаних слова), немају утемељеност. Ученицима, (ако има таквих) који то могу, није забрањено да пишу и писана слова, али никако не смије бити фронтални захтјев да сви ученици науче да пишу велика и мала штампана слова, јер то није потребно (то се ради у другом разреду), а може да буде штетно за већи број ученика шестогодишњака. Читање и писање је искључиво везано са развојем ЦНС, који није на истом нивоу развијености код свих ученика, тако да први разред не носи обавезу да ученике научимо читати и писати, него, прије свега, провјеру и припрему спремности ученика за читање и писање. Ученици који не показују сигурност у руковању оловком (неједнако притишћу оловку, не могу да контролишу траг оловке и слично), не треба да пишу, него се рад са њима базира на јачању ситне мускулатуре шаке кроз разне погодне вјежбе (рад са маказама, ситним материјалима, пластелином...). Исто тако, са ученицима који не показују спремност за шчитавање, активности базирати на гласовним вјежбама, аналитичко-синтетичким вјежбама и не инсистирати на читању. Дакле, то никако не значи да је забрањено са ученицима, који знају читати и писати, радити на надограђивању њиховог знања, ако показују интересовање. Основна препорука у реализацији Наставног програма за први разред јесте да се **елиминише фронтални рад**, да се рад заснива на дидактички обликованим играма, те да се рад базира на процјени индивидуалних могућности ученика.

С обзиром на новонасталу ситуацију у погледу организације наставе, те да наставни час од другог до петог разреда траје 30 или 20 минута, препорука инспектора-просвјетних савјетника за разредну наставу је да наставне активности за ученике у првом разреду трају 90 минута. Током наставе за ученике првог разреда наставници ће процјењивата, када и колико дуго требају трајати паузе, како рекреативне, тако и пауза за ужину.

С обзиром на то да је друго полугодиште школске 2019/20. године мањим дијелом реализовано у школском амбијенту, а већим дијелом путем наставе на даљину, те у складу са Правилником о оцјењивању ученика у основној школи, потребно је на почетку наставе у школској 2020/21. години спровести **уводно или иницијално провјеравање остварености циљева и исхода учења**, тј. утврдити остварени ниво знања и постигнућа ученика с циљем даљег и што ефикаснијег планирања, програмирања, припремања и реализовања наставног процеса.

Резултати иницијалног провјеравања и процјењивања се не оцјењују и искључиво служе наставнику за даљи рад те праћење напредовања ученика. Дакле, на основу утврђеног стања, потребно је организовати и реализовати наставни процес тако да се прво надомјесте евентуалне празнине у нивоу усвојености елементарних знања, како би се на исте систематично, поступно и функционално могли надовезати актуелни наставни садржаји у циљу стварања услова за остваривање исхода учења на што вишем нивоу, а све у складу са индивидуалним способностима и могућностима ученика.

У току иницијалне, али и сваке друге врсте, провјере (усмене, писане) нивоа остварености исхода учења потребно је захтјеве (задатке, питања) дефинисати на основу исхода учења који су дефинисани у НПП-у на начин да су јасни, прецизни и недвосмислени, те да су различитих типова и нивоа сложености, а не искључиво репродуктивног карактера.

Препоруке везане за инструктивну наставу на даљину

Реализација **наставе на даљину**, у периоду од 17. марта до 12. јуна 2020. године, зависно од аспекта гледања, различито је процјењивања и анализирана од стране васпитно-образовних радника, родитеља и ученика. Наведени облик наставе, Уредбом са законском снагом о измјенама и допунама Закона о основном васпитању и образовању („Службени гласник Републике Српске“ број 35/20) дефинисан је као „...облик наставе који је заснован на преношењу образовних садржаја и инструкција за учење примјеном различитих средстава електронске комуникације.“

Настава на даљину, без обзира на многе предности које су уочене и истакнуте, не може бити једини наставни модел који треба примјењивати (као што је то случај и са било којим другим наставним моделом). Само примјеном разноврсних модела наставе, у зависности и с обзиром на узраст ученика од првог до петог разреда, можемо имати квалитетан и ефикасан васпитно-образовни процес, који ће доприносити развоју свих аспеката дјетета, кључних компетенција и животних вјештина као и остварењу исхода учења дефинисаних наставним програмом. За реализовану наставу на даљину (разредна настава) путем јавног ТВ сервиса-РТРС-а, сви су се сложили да је успјешно организована и реализована, те да су презентовани садржаји припремљени на креативан начин. Кључни недостатак наставе на даљину (за који су се такође сви сложили) је непостојање непосредне комуникације са ученицима и неадекватна повратна информација на релацији наставник-ученик-наставник.

Један од резултата реализације наставе на даљину из претходне школске године свакако су аудио и видео записи о „школским часовима“ за сва наставна подручја и наставне предмете од првог до петог разреда, а који су доступни на сајту Републичког педагошког завода (Послови РПЗ-а, секција еНастава-Школски час). Материјали који су кориштени у току снимања школског часа на РТРС-у наставници разредне наставе могу користити током припреме и саме реализације наставе у условима када наставу изводе у школским условима. Оно о чему треба водити рачуна при кориштењу дигитализованих материјала са сајта РПЗ-а, је то да се не могу сви материјали преузети као готови модели, него ће у неким ситуацијама бити неопходно кориговати дио дигитализованог материјала, и прилагодити га ученицима и условима одјељења у којем наставник изводи наставу.

Од школске 2020/21. године све школе у Републици Српској ће користити јединствен информациони систем, а сви наставници ће проћи обуку за употребу еДневника и Office 365, који ће им олакшати реализацију наставе, било да је организују у школским условима или као наставу на даљину.

Адекватно, и са мјером, кориштење материјала у дигитализованој форми, и уопште кориштење информационих технологија, током редовног наставног процеса значајно ће

допринијети унапређивању наставног процеса: примјена савремених и активних облика наставе који омогућују функционалнија знања, примјена разноврсних наставних средстава и извора сазнања/знања, флексибилнија примјена метода и облика рада које подржавају различите стратегије учења код дјеце, стимулисање активног учења, креирање стимулативног окружења и веће подршке развоју сваког дјетета до његовог личног максимума.

август 2020. године

Инспектори-просвјетни савјетници
за разредну наставу